

Kosovo i svetska ekonomska kriza- 29.04.2009.

Moderator: Dobar dan svima, i dobrodošli u Medija Centar u Čaglavici. Današnju debatu na temu “Kosovo i svetska ekonomska kriza” organizuje Medija Centar, uz podršku Američke ambasade u Prištini. Naši panel učesnici, kojima još jednom želim dobrodošlicu, danas su: g-din Nenad Rašić, Ministar za rad i socijalnu zaštitu; g-din Safet Grdzeliću, direktor za međunarodnu saradnju u privrednoj komori Kosova; g-din Faton Bislimi, projektni menadžer za izveštaj ranog upozoravanja, i razvoj društva. Kao i uvek, na samom početku čućemo uvodna izlaganja naših panelista, koja ne bi trebala da budu duža od 7-8 min. Najpe ćemo čuti izlaganje g-dina Nenada Rašića.

Nenad Rašić: Dobar dan svima i dobar dan predstavnicima medija. Što se tiče globalne ekonomske krize koje smo i mi za sada delimično osetili, još uvek ne postoje neki zvanični detaljni podaci na koje bi mogli da se oslonimo čvrsto. Moram da podsetim na poraz u ekonomiji koji smo imali prošle godine. Ekonomija Kosova je imala poraz od 4,5% prošle godine, što je bilo u nekoj obećavajućoj meri, i mi smo sa optimizmom na kraju 2008. i u 2009. mislili da ćemo ostvariti taj dalji poraz, koji je u tom momentu bio izvestan. Ali kad je cela svetska ekonomija ušla u recesiju, prvo što je došlo do Kosovskog društva su te indirektno posledice. Sigurno znate da jedan deo priliva sredstava zavisi od dijaspore, i da ljudi koji u inostranstvu rade ta sredstva šalju porodicama koje žive ovde. Tu je, pre svega, došlo do promene, jer je došlo do pada tog priliva. Taj priliv sredstava iz inostranstva čini privredu Kosova oko 40-50%, i za sada je primetan jedan pad priliva tih sredstava, ali nemamo zvaničan podatak i do njih je teško doći. Smatra se da je oko 20% od ukupnih priliva sredstava do sada smanjeno. Na žalost, očekuje se još veći pad. Unutar Kosova, znate i sami, da nekih velikih promena nije ni bilo. Ali mogu reći, kao predstavnik Vlade, da mi unutar Vlade imamo mere i akcione planove koje ćemo preduzeti, o kojima se tek razgovara, i to još ništa nije zvanično. Sigurno je ta će ta kriza imati uticaj i na nas. Na žalost, moje lično mišljenje je da Kosovsko društvo, koje je krhko i slabo društvo, možda kasnije uđe u krizu, ali će zato i kasnije i da izađe iz krize. Prema tome biće različita situacija u odnosu na druge svetske ekonomije, kao što je npr. evropska ili američka, koje imaju sredstava da pokriju svoje gubitke, na možda specifičan način u ovom slučaju, a to je da sama država ulaže sredstva, da sama država investira u akcije. I to će tim ekonomijama obezbediti jedan stabilan oporavak u doglednom vremenskom periodu. Što se nas tiče, mi ćemo i dalje zavisiti od stranih faktora, od generalnih svetskih faktora. Ja ću dati jedan primer koji je direktno uticao na našu ekonomiju. Verovatno ste svi vi upućeni da je ministarstvo od prvog dana, od početka mog mandata, gde sam se ja zalagao da nađemo model za edukativno sezonsko zapošljavanje u Evropskoj uniji i ostalim delovima sveta, iako smo neke projekte započeli, neke projekte smo morali da odložimo. Ali naši partneri sa zapada su rekli da u njihovim zemljama gde je došlo do otpuštanja radnika, javno mnjenje u tim zemljama ne bi baš adekvatno prihvatilo da mi šaljemo naše mlade ljude da rade tamo, jer u ovom momentu nemaju dovoljno posla ni za njihov narod. Od tih projekata pomenuo bih u ovom slučaju Finsku kao jedan od interesantnijih. Na generalnom nivou evropske unije ja sam se dva puta sreo sa Vladimirom Špirom sekretarom,

koji je bio tada i pokrenuo određene inicijative ali je, zbog uslova koje sam već pomenuo, od toga moralo da se i odustane, jer bi moglo da ima negativnog uticaja kada bi naša deca otišla tamo da rade. Kad sam pomenuo ovo sezonsko edukativno zapošljavanje, moram da pomenem informaciju koju do sada pretpostavljam još niste čuli, a to je da smo našli jedan model da u Avganistanu u Američkim bazama zaposlimo jedan broj naših mladih, koji su adekvatnih profesija. I sada u subotu 03. maja će poći prva grupa. Ja od tog projekta u Avganistanu očekujem više. Kako se mi budemo tamo dokazivali tako će broj novih radnika biti veći. Sa naše strane, strane ministarstva, to je jedan od načina, mogu reći skromnih načina, kako da pokušamo da prebrodimo neke od aspekata ekonomske krize. Znači i sami da je nezaposlenost ogromna, i da će biti problem i ubuduće, sigurno u narednih 7-8 godina. Prema tome, bilo kakav pomak koji bi indirektno mogao da utiče na poboljšanje uslova života i na poboljšanje ekonomske situacije na Kosovu, biće vrlo dobrodošao. Toliko za uvodno izlaganje.

Moderator: Hvala gospodine Rašiću na izlaganju. Gospodine Grdzeliju izvolite.

Safet Grdzeliju: Pozdravljam sve prisutne. Interesantno je reći i karakteristično za jednu globalnu i aktuelnu krizu, da se u svim zemljama sveta izrađuju strategije kako da se suoče sa posledicama svetske ekonomske krize, na Kosovu se sve više gubi vreme ubeđujući javno mnjenje kako ovde nema krize. Gubi se vreme na opravdanjima i ubeđivanju da na Kosovu nema svetske ekonomske krize. Abnormalno je da se u takvim kriznim momentima koristi kriza kao obrazloženje onoga što je neuspelo. Mi smo daleko od ekonomija evropske privrede, a još manje od ekonomija regiona. Dakle, u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Hrvatskoj, Sloveniji i drugim zemljama, koje su iz dana u dan aktivne u potraživanju puteva za izlazak iz takve krize, izrađuju zahteve, rade analize, i sve to čine sa jednim jedinim ciljem, a to je, da posledice krize budu ublažene. Reći da na Kosovu nema krize, da nije zakucala na vrata, to je nešto sa čime se ja kao profesionalac ne mogu složiti. Mi smo bili najavili ranije da je Kosovo bilo u krizi i pre početka same globalne ekonomske krize. Sama činjenica da smo jedna ekonomija koja izvozi gotov novac, ili da se 94% proizvoda mogu nabaviti samo iz uvoza, najbolje dokazuje bedu Kosovske privrede pre krize. Na koji način se regrutuju načini kosovske ekonomske krize. Treba napomenuti pre svega penzijski TRUST Kosova, gde je određeni iznos Kosovskog novca propao. Treba naglasiti da 50.8% ukupnog Kosovskog izvoza predstavlja izvoz metala i otpada od metala. I od početka krize oni se ne izvoze. Sve to utiče i ima ekonomske implikacije na Kosovu. I ono što je najvažnije je radikalni stav banaka. Banke daju kredite, i mnoga preduzeća su počela da podižu kredite, i banke će ih pratiti tim kreditima. Ali mnoga preduzeća su stala na pola puta, pokrenuli su svoje poslovanje, ali ih je zahvatila velika svetska ekonomska kriza. I sada se vraćamo na ono što je pomenuo gospodin ministar o dijaspori, i ono što je velika manjkavost je dijaspora. Pripremili smo neke podatke, i na osnovu tih podataka iz 1997 godine znamo da je 527 miliona evra legalno doprelo na Kosovo od kosovske dijaspore. 2008. imali smo povećanje i taj iznos je 535 miliona evra, što podrazumeva 2.5% povećanja u tom pravcu. I ono što je suprotno od toga, u prvom tromesečju 2009. kada po zvaničnim evidencijama iz dijaspore priliv je opao na 10%, i to je signal koji je veoma alarmantan. Posledica takve krize

ima tenziju socijalne krize, i to će biti najveće teškoće s kojima će se domaće i međunarodne institucije ubuduće suočavati. Daću više ekonomsku konotaciju, jer tom delu i pripadam. Vi znate dobro da ne može biti ekonomskog razvoja bez prave ekonomske sredine, i na žalost, na Kosovu nedostaje jedna jasna vizija kako sprečavati efekte krize. Dovoljno je reći da je Vlada izdvojila 200 miliona evra, a niko ne zna za šta. Kada će i ko biti u fokusu podrške, i da li će to biti privatni sektor, da li će to biti proizvodni sektor, edukativni sistem ili razni oblici subvencija koji će biti u službi biznisa, u službi stvaranja jednog blagostanja, kako bi zaista posledice bile manje. Da kažem i jednu drugu činjenicu, priliv novca iz dijaspore uticao je oko 40% na društveni bruto prihod, a totalni efekat priliva takvog kapitala je 14%. I ako u tom pravcu u nastavku imamo isti pad posledice će biti daleko veće.

Zanimljivo je da Vlada Kosova predviđa da će biti 2.6% povećanja ekonomskog razvoja, a MMF, imajući u vidu sve uslove, kaže da maksimum ekonomskog rasta može biti 3.8%, što je suprotno onome što se dešava u svetu. Citiraću jednog Irskog pisca koji kaže da je “nedostatak novca koren svakog zla u društvu”. Međim, u većini slučajeva krize nastaju zbog nedostatka novca. Ono što je suprotno, po prvi put u jugoistočnoj delu Evrope, dešava se da je Kosovo u krizi jer ima novca. To je jedan efekat koji se pojavljuje i nastaje od činjenice, jer oni ne znaju da koriste taj novac, nemaju volje da koriste taj novac. I mišljenja sam da bi bilo bolje da se taj novac stavi u ekonomsku funkciju, nego da se daju raznim finansijskim institucijama, npr. imamo slučaj kao što je penzioni fond TRUST Kosova. Za vašu informaciju, centralna banka Kosova raspolaže sa milijardu i sedamdeset jednim millionom evra (1.071.000.000e) i od tog ukupnog iznosa 1.640.000 je van sistema. Investirano je u razne finansijske institucije van Kosova. Da bude jasnija situacija, sve to liči na to, kada se iz jednog organizma izbacuje krv, u ovom slučaju podrazumeva se novac, i prenosi u drugi organizam. Naravno, privreda koja ostaje bez krvi u tom smislu, i nema u ovom slučaju novca, ne može da ima razvoj, da doživi razvoj. I da bi bilo razvoja nama je potrebna krv, u ovom slučaju novac. I da bismo imali tu krv potrebno je da kupimo novac i kamate za takvu infuziju ekonomskog razvoja. Verujte, da su kamate najveće u ovom regionu, gde su Albanija i druge zemlje, i da je minimum oko 14% i pitanje je da li su to mere koje imaju efekat za sprečavanje efekta svetske ekonomske krize. Mišljenja sam da je Kosovu potrebna jasna vizija kako se suočavati sa ovim posledicama krize. Potreban je bolji menadžment javnog novca. Na kraju krajeva ključ uspeha je povećanje odgovornosti bilo pojedinaca bilo institucija. Hvala.

Moderator: Hvala na izlaganju gospodine Grdzeliju. Izvolite gospodine Bislimi.

Faton Bislimi: U okviru zadnjih razvoja opšteg ekonomskog pada spada i Kosovo. Ja se često čudim kada kažu da smo mi izvan toga i da krize nema kod nas. U momentu kada ima globalne krize i Kosovo je deo te krize. Da li će nas i koliko dotaći i da li će imati velikog uticaja kao i u razvijenim zemljama verujem da je odgovor jednostavan. Mi znamo da imamo malo, a i time jedva preživljavamo, i efekat je veliki ako i to malo izgubimo. Recimo očigledan je primer Kosovski penzioni fond TRUST. Vi koji imate doprinose za penzioni fond prošle nedelje ste dobili godišnji izveštaj vaše penzione štednje i mogli ste da vidite da ako ste u 2007. godini

imali 10.000 eura, za 2008. godinu ste imali 7000 eura. Oko 30% novca koji je bio doprinos kosovskih radnika sada više toga nema, ne postoji. Međutim, nije samo penzioni fond u pitanju, ekonomski uticaji su uopšteni u aspektu naših ambicija za dalji razvoj. Ono što želim naglasiti je i činjenica da veći deo razvoja Kosova i kapitalnih investicija dolazi od stranih donacija. Finansijska kriza je više pogodila razvijene zemlje odakle dolaze ovi grantovi i donacije i postoje mnogi donatori koji su obelodanili smanjivanje grantova i donacija za zemlje u razvoju gde spada i Kosovo. Dakle, efekat koji ćemo mi osetiti iz ove krize primarno dolazi od našeg iseljništva. Kosovo je jedan primer u svetu gde slanje novca kosovskih radnika koji su van Kosova služe kao linija kojom se ovaj narod hrani. U svetskom rangu Kosovo je među 20 zemalja sveta gde učešće domaćeg bruto proizvoda iznosi negde oko 15% i nije potrebno biti veliki ekonomista ili akademik da bi se shvatilo da će smanjenje tog značajnog novca za građane Kosova imati efekte i duboke efekte negoli za građane Amerike. Ne zaboravimo da su Amerikanci izgubili njihove luksuzne stvari, kuće, vozila..., a za Kosovce gubitak znači zalogaj hleba. Mi u UNDP-u imamo jedan departman koji se bavi istraživanjima i javnim politikama, i u aprilu smo imali istraživanje javnog mnjenja gde smo saznali da 73% građana smatraju da su počeli osećati efekte globalne ekonomske krize, a svega 11% građana kaže da se ne osećaju efekti te krize. Od onih koji su se izrazili da osećaju efekte krize 21% kažu da su taj efekat osetili jer su izgubili posao, preko 50% njih kaže da su efekat globalne krize osetili kroz veće cene, 9% kaže da su krizu osetili obustavom slanja finansijskih sredstava iz inostranstva od strane njihovih članova porodica. To su podaci koji pokazuju deo ove globalne krize, a da li mi to želimo priznati ili ne to je već nešto drugo. A da li ima uticaja kod nas kriza to je veoma jasno. Opet kažem, kriza neće imati efekat kao vani gde su ljudi izgubili luksuzne stvari, već će kriza kod nas imati efekat zalogaja, i osim visokih gubitaka kao što je penzijski TRUST Kosova, gubici će se osetiti i kod proizvodnih i izvoznih biznisa samom činjenicom da su mnoge zemlje EU već uključene u krizu. 48% manjeg izvoza namenjeno je zemljama EU, i podaci prvog tromesečja ove godine pokazuju da ima oko 5% opadanja kosovskog izvoza u EU. Produblivanje krize izvan Kosova, predstavlja i produblivanje krize i na Kosovu, i ono čime ćemo se mi baviti to je stvaranje mogućnosti iznalaženja rešenja da kriza ne utiče na povećanje socijalnih i društvenih tenzija na Kosovu. U okviru toga UNDP zajedno sa drugim donatorskim organizacijama na Kosovu radi na jednom specijalnom izveštaju o efektima priliva stranog novca na Kosovu i mogućnosti da ovaj toliko visoki prihod na Kosovu bude korišćen za održivi razvoj. To je još jedan drugi indikator koji pokazuje nivo siromaštva građana Kosova, jer i ovaj priliv koji dobijaju potvrđuje ono što smo rekli ranije, da se radi o zalogaju hleba jer 70% prihoda se koristi za pitanja potrošnje. Drugi element, koji će neophodno uticati je činjenica da u ovoj već globalnoj krizi, kao što je i ministar rekao, u čemu i zemlje u razvoju imaju probleme sa nezaposlenošću. Kod nas je to više godina hronična bolest i ne očekujemo da bude rešeno u toku noći, meseci ili u toku narednih 5 godina. U svakom slučaju projekti koji su izneti oko sezonskog zapošljavanja izvan Kosova za zapošljavanje mladih dovode se u pitanje samom činjenicom da te razvijene zemlje, koje su izrazile želje i imale mogućnost da pomognu Kosovu, sada su suočene sa povećanjem njihove nezaposlenosti. Znači, sve ove negativne indikacije oko Kosova,

čega se mi najviše plašimo, jeste njihov uticaj na Kosovu, neposredno na građane Kosova, koji imaju probleme svakog dana. Albanci na Kosovu i sve ostale zajednice koje žive na Kosovu dobijaju dosta redovan prihod dovoljan za preživljavanje. Rešenje, da negativan efekat bude što više smanjen, ja nisam video. Nisam video ni dosadašnje politike koje su prezentovane. Ali, mi se nadamo da istraživanjima koja činimo i verujem da će odnosi sa prilivom novca i znanja na Kosovu, da vidimo kako se taj prihod može kanalisati, mada je smanjen, da se kanališe tako da građani Kosova koji primaju taj novac da uspevaju kroz prilive novca iz inostranstva stvaraju jedan održivi prihod kroz manje investicije i stvaranje novih radnih mesta. Stara je izreka da je istina nekome dati ribu time si mu dao ručak, ali naučiš li ga pecanju, naučio si ga da se ceo život hrani. Priliv novca od dijaspore na Kosovu daje građanima Kosova po jednu ribu za ručak, jer nisu u mogućnosti nauče da pecaju i da se hrane celog zivota. To znači da ima konotaciju, da dok smo mi u ovakvom ekonomskom socijalnom stanju gde se 70% prispelog novca iz inostranstva troši na potrošnju, mi smo došli do stadijuma, kada tim novcem koji nije mali, razmišljamo ima li mogućnosti da stvaramo nova radna mesta, što bi predstavilo trajnu ishranu. Kosovo ima potrebu za ekonomskim razvojem, za zapošljavanjem, međutim kao što znate preko 50% građana Kosova je ispod 25 godina starosti i cifre o nezaposlenosti su različite od 40-60%, i kada bi bilo i 14% i to je velika cifra. S toga fokusiranje našeg daljeg razvoja mora biti ekonomski rast, jer kriza je danas, ali ne znači da će je biti i za deset godina i moramo iskoristiti trenutak da pripremimo našu državnu politiku budućeg razvoja koji je potreban ovoj zemlji i to je jedini način kroz koji možemo ići napred. Dakle, da naučimo da sami napravimo posao i da se sami hranimo, i da ne čekamo da nam neko servira jednu ribu za ručak.

Nenad Rašić: Samo da pojasnim u vezi vladinih rezervi u iznosu od 200 miliona. To je po preporuci MMF-a, da vlada mora da ima 200 miliona evra rezerve, koje može da upotrebi ukoliko dođe do krizne situacije. Samo bih napomenuo da krizne situacije sa KEK-om imamo non-stop, da ne pominjem šta bi u ekonomskoj krizi moglo da se desi. Što se penzionog fonda TRUST tiče, nemojte me pogrešno shvatiti da sada nekog branim, ali ovaj fond je 2006 dobio drugo mesto na evropskom nivou kao najbolje organizovani Fond, i to nismo mi rekli već je ovo izjava sa evropskog nivoa. Prema tome, mnogi fondovi su pretrpeli teške gubitke tako da ni taj fond to nije mogao da izbegne. Opet kažem, ne pokušavam da branim nikog, ministarstvo rada nema direktno nikakve veze sa TRUST-om, ali treba da znate da su uslovi u kojima su oni izgubili novac bili posebni.

Novinar: Gospodine Rašiću, koliko je ljudi na Kosovu usled ekonomske krize ostalo bez posla i da li će biti otpuštanja radnika? Koje mere Ministarstvo rada preduzima kako bi se ublažila ova ekonomska kriza?

Nenad Rašić: Verovatno o ovom pitanju može da se govori danima. Nema zvaničnih podataka koliko je ljudi izgubilo posao. Pre svega, ja moram da kažem da sama stopa nezaposlenosti nije tačna. Tačna je na osnovu podataka koje imamo, ali mislim da nemamo dovoljno podataka, odnosno, da u tom nasleđivanju ovog sistema, koji sam ja nasledio kao ministar, nije bilo regulisano, a još uvek nije da možemo na jedan način da stimulišemo nezaposlene ljude ili bilo

koje, koji su na tržištu rada, da registracijom kod nas mogu da imaju neke određene beneficije. Moram da dam jedan podatak koji je vrlo bitan, a to je da narednih svih pet godina, a i sada je tako, da oko 30 hiljada do 35 hiljada ljudi, mladih ljudi, ulazi na tržište rada. Kosovska ekonomija ne može to da apsorbuje, definitivno. Mi godišnje kroz naše kancelarije za zapošljavanje zaposlimo 5.000 do 6.000 ljudi. Realno je da 40% ostaje bez posla, a čak više bez registracije kod nas. U završetku smo posla jedne faze koja bi trebala da omogućí bolji uvod informacijama, ali da ne bi dužio, sa ovim odgovorom, verovatno su to prvi preduslovi koje moramo da ostvarimo da bi imali neke tačne podatke. Ja se u suštini lično ne slažem, da je nezaposlenost 43%. To je neformalna ekonomija koja nam pravi rebalans. I dok ne budemo mogli da registrujemo sva preduzeća, sve radnike u tim preduzećima, mi nećemo imati tačan broj. Hoću da najavim, da sam ja sa ministrom Ahmetom Šaljom –ministrom finansija, potpisao jedan dogovor oko angažovanja naših inspektora za rad. Takođe, i Ministarstva ekonomije u pogledu direktora JAT-a za plaćanje poreza, u pravcu delovanja na terenu, odnosno poseti svim preduzećima koji imaju radnike ili koji mogu imati radnike koji nisu registrovani. Opet kažem, srž naše nezaposlenosti ovde je neformalna ekonomija. Kad budemo organizovali tu neformalnu u formalnu ekonomiju imaćemo mnogo jasniju sliku, i ja sam siguran mnogo manju nezaposlenost.

Nedeljko Zejak – BLIC: Ne znam kome bi postavio pitanje, jer mislim da niste merodavni za prave tokove ekonomske krize ili uticaj ekonomske krize na privredu Kosova, jer koliko je meni slika pred očima, na takva pitanja bi trebao da odgovara Ministar finansija ili neko iz Narodne Banke Kosova. Ali imam pitanje za gospodina Grdzeliju. Da li imate neke okvirne podatke ko i na koji način vrši protok novca koji stiže na Kosovo? I da li uopšte postoji kontrola onog dela novca koji stiže preko UNDP-a i brojnih vladinih i nevladinih organizacija koje navodno ulažu novac na Kosovo, a te pare koje su bile namenjene KEK-u završe ko zna gde?! I da li uopšte postoji inicijativa Vlade, ministre Rašiću, da se uspostavi potpuna kontrola protokola novca na Kosovo?

Nenad Rašić: Pa inicijative uvek postoje. Znae i sami da je jedan od prvih i osnovnih zadataka Vlade poštovanje zakona. Da bi se došlo do poštovanja zakona treba da mnogi zakoni da budu usvojeni i implementirani. Ja, na žalost, moram da priznam da u tom pogledu nisu napravljena čuda, zbog tehničkih razloga ne mogu biti napravljena čuda. Ne možete zakone usvajati kao da su obični dokumenti, jer na svaki zakon treba biti potrošeno određeno vreme, vrlo detaljne analize, pa i sama implementacija. Tako da sve se radi na bazi zakona. Mi još nismo uspeli da te odgovarajuće zakone usvojimo, ni u Vladi, ni u parlamentu, zbog toga što oni moraju biti dobro pripremljeni. Iako statistika pokazuje da je ova Vlada mnogo, mnogo više uradila nego što je dosad bilo poznato u vezi tog nekog implementiranja zakona i u vezi pripremanja zakona i njihovu implementaciju na terenu.

Safet Grdzeliju: To je jedno veoma značajno pitanje koje smo i u prošlosti istakli. Kosovo se suočava sa jednim izazovom, a to je nedostatkom odgovornosti. U mnogim slučajevima odgovornost Kosova liči na loptu stonog tenisa nego na institucionalnu odgovornost, i zbog toga

mnogo se više vremena gubi na obrazloženjima za podbačaj, nego da se nađe način za sprečavanje tog podbačaja. Rekli ste, i to je takođe isto jedno pitanje „gde je predstavnik Centralne banke ili predstavnik Ministarstva finansija?“, međutim, po svoj prilici na Kosovu je gubljenje vremena tražiti istinu, ali više je nego istina da ako proanalizirate izveštaje EU koliko se investiralo na Kosovu, računa se negde oko 3 milijardi evra, i ostale donacije raznih oblika, onda samo po sebi se postavlja pitanje gde je taj novac i ko menadzira tim novcem? Bilo je diskutabilno ili u pokusu da se u okviru kancelarije Premijera u prošlim vladama formira jedna kancelarija za koordinaciju donacijama koje dolaze na Kosovo. Međutim, nemerno ili ne, ta kancelarija nije počela sa radom, i po svoj prilici bolje je da nešto ne funkcioniše i da se ne gubi vreme u traženju opravdanja za to. I Kosovo se za mnoge ljude pretvorilo u Eldorado, i zbog nedostatka te odgovornosti upravo smo ovde gde smo. Imamo nizak ekonomski razvoj, mogućnost za otvaranje novih radnih mesta je minimalna, a ako pratite izveštaje bilo kojih evropskih ministarstava spoljnih poslova, postavlja se pitanje - koliko su investirale i zašto bi bilo nezaposlenosti na Kosovu kada su investirane milijarde? Ili se radi o nedostatku odgovornosti ili o korupciji.

Novinar: Jedno pitanje koje se odnosi na izvoz. Neki od najvećih izvoznika, u ovom slučaju Feronikl ili Trepča, oni su pogođeni svetskom ekonomskom krizom. Međutim, do sada nismo videli ni jedan pomak od kosovskih institucija da im stvore olakšice kako bi njihov izvoz bio bolji. Da li je to ćutanje u odnosu na pomoć koja im se daje, u odnosu na njihovo suočavanje sa ovom krizom?

Safet Grdzeliu : Možda jedno zanimljivo pitanje koje ne treba da se suprotstavlja u odnosu na mišljenje ministra. Rečeno je da Vlada ima na raspolaganju 200 miliona evra. Međutim, ta sredstva nemaju određeni fokus gde trebaju biti usmerena. Moramo praviti razliku. Postoji i rezervni fond za hitne potrebe države, znači postoji fond koji će biti rezerva za suočavanje sa posledicama aktuelne krize i da ne minimizira efekat krize. Vlade u regionu stimulišu preduzeća da ne daju otkaz zaposlenima, na taj način će se minimizirati socijalne tenzije i biće generisanje ekonomskog razvoja. Na Kosovu toga nema i ne postoji ta pojava. Bilo Feronikl ili Trepča da su tražili razne poreske olakšice za otklanjanje određenih barijera oko obrade metala ili ispunjavanju određenih obaveza prema institucijama ili državi. Vreme je kada zaista moramo više biti pragmatični nego govoriti, jer ekonomija se zaista rečima ne razvija, uzaludnim obećanjima se ne posluje. Vreme je da kao u zemljama regiona bilo da je to Hrvatska, Makedonija ili Bosna, kada moramo imati konkretne mere šta ćemo učiniti sa tih 200 miliona koje će biti tajne gde će se koristiti. Ne zaboravimo globalna kriza ima negativnu konotaciju u politici. I na kraju krajeva ako pravimo analize Evropske Unije ne sme se misliti da ima velike ljubavi. Ima saradnje ekonomske i to zbližava narode i nacije međusobno.

Novinar: Gospodine ministre, vi ste rekli da Vlada nema mere za ublažavanje efekta globalne krize. Možemo li znati zašto Vlada Kosova do sada nije preduzela mere za ublažavanje efekta krize?

Nenad Rašić: Vidite, kod nas na Kosovu ima dosta međunarodnih faktora na našu sreću ili našu žalost – nebitno. Uglavnom sugestije koje nam se predlažu, mi kao društvo, ukoliko planiramo da jednog dana budemo deo EU moramo da poštujemo. Kada kažem moramo da poštujemo onda mislim da su vrlo prihvatljive za naše društvo.

Novinar: Vi kao ministarstvo ne znate ili....?

Nenad Rašić: Znamo mi, ali ako se uklapate u neki poredak normalno je da trebate da znate pravila igre, da ih tako nazovem. Zbog svih tih faktora, posao koji Vlada obavlja je uvek u tesnoj saradnji sa faktorima, koji sigurno nošeni iskustvima koje imaju kod njih, i iz duge tradicije koju nose sa sobom, mogu da urade organizacione i strukturne planove koji su baš odgovarajući za naše društvo. Prema tome, kad sam ja rekao da je Vlada uradila to da je odvojila taj rezervni fond ili „EMERGENCE FOND“ sigurno da će biti upotrebljen tamo gde je najpotrebniji. E sad, kad vi tražite od mene da sad ja kažem, i još kad bih ja unapred znao gde bi to mogao da se stvori problem, bilo bi apsurdno. Prema tome sredstva se koriste za fondove, odnosno za pravce koji će smanjiti uticaj globalne krize, ali naravno da te pravce još uvek ne znamo i ne znamo kakav će udarac biti na naše društvo. Nadam se da sam bio jasan. Ne mogu da vam dam konkretan odgovor zato što ne znam koji bi problemi mogli da nastanu i na koje bi probleme Vlada blagovremeno morala da interveniše.

Novinar: Ako bude došlo do ekonomske krize tada ćete znati unapred ili kako.

Nenad Rašić: Samim tim, znajući za ekonomsku krizu i za stepen našeg društva, stepen nezaposlenosti, stepen socijalne pomoći, Vlada je već uradila pomak, i to na početku godine. Mi smo, pričaću samo ono što se tiče mog ministarstva, povećali sve socijalne asistencije, povećali smo penzije za 5 evra. Možda nekome izgleda skromno, ali to je značajno za sam budžet ministarstva, jer to pretvoreno u brojke znači dodatnih 9 miliona evra. Mi smo unutar budžeta osigurali da imamo 9 dodatnih miliona. I sledeće godine, pratićemo trend, inflaciju, naša socijalna pomoć i penzije će opet blago biti uvećane. Znači, kontra-mere već postoje. I da naglasim još jednom. U samom socijalnom sistemu Ministarstvo i Vlada su vrlo fleksibilni i tolerantni. Mi smo tu osnovu zakona mnogo više proširili, nego što je ta osnova zakona. Po samom zakonu, verujte mi, da možda 50% onih koji primaju socijalu, ne bi trebalo da je primaju. Ali zbog fleksibilnosti i vlade i ministarstva, jedna od mera je da taj uticaj, kao što je to gospodin rekao, da će kriza pogoditi gladne i siromašne, mi smo preventivno i automatski delovali protiv toga, kako bi ljudi koji žive na ivici egzistencije mogli barem malo nešto od toga da dobiju.

Marijana Simić: Kažete da je Kosovo u ekonomskoj krizi, ko onda plaća milionske iznose za srpska imanja na Kosovu? Hoću da pitam da li je postojanje crnog tržišta prepreka za prevazilaženje te krize? Isto pitanje i za gospodina Rašića, uz konstataciju, ako vas čuje gospodin Memlji Krasnići portparol Kosovske Vlade, biće ljubomoran, pošto bolje zastupate interese nego on kao portparol. Nijednom rečju, nisam čula, ili niste pomenuli, kakva je situacija

u Srpskim sredinama, što bi bilo prevashodno da nam to kažete. Kakva je situacija u srpskim sredinama?

Nenad Rašić: Konstatacija po meni možda nije na mestu, ali u redu. Ja samo iznosim detalje onoga što znam i držim se vrlo konkretnih stvari. Možda ste i primetili, da ne razvodnjavam temu time što ću da objašnjavam o nekim pravcima koje će Vlada kasnije razmatrati ili tome slično. Pokušavam da budem vrlo konkretan. Što se tiče srpskih sredina i nezaposlenosti, za koju znamo da je u tim sredinama ogromna, kao i u drugim mestima. Ono što mi možemo da ponudimo je da mi imamo naše centre u Gračanici, Štrpcu u Novom Brdu, u svim mestima gde živi Srpska zajednica. Naravno da smo na samom početku predvideli više kapitalnih investicija i u Gračanici i u Štrpcu jer jedna od osnova delovanja ministarstva je i biti pristupačan u svim regionima. Ono što pomalo koči proces je decentralizacija, jer recimo sad samo za ovu godinu imamo plan za pravljenje jedne kuće za hendikepirane ljude. E sad, zbog toga što Gračanica treba biti decentralizovana, treba da postane opština, a nije još, malo se taj proces otežava, jer ide preko opštine Priština. To su tehničke stvari. Da možemo u samoj Gračanici mi bismo to obavili mnogo brže i efikasnije. S druge strane, kada govorimo o socijalnom planu, to verovatno već znate, Ministarstvo za rad i socijalno staranje već je u završnoj fazi izgradnje 34 stanova, 20 u Gračanici, 14 u Štrpcu i Dobrotinu, koji su namenjeni ljudima koji su socijalno ugroženi. Srbi će takođe biti pozvani da uzmu učešće u „Sezonskom edukativnom zapošljavanju“, i u svemu onome što mi u daljem pravcu radimo u našim kancelarijama za zapošljavanje. Sam podatak da ima 24 hiljada penzionera srpske nacionalnosti na Kosovu govori da smo na vrlo visokom nivou i u jednoj izvesnoj meri prisutni u srpskoj zajednici. Možda je tema previše obimna da bih ušao u sve aspekte, ali uglavnom to možete da saznate i u našim lokalnim centrima, da smo mi dosta uradili na terenu gde smo i prisutni. Ja sam vam izneo samo podatak za 34 stanova koje pravimo za socijalno ugrožene. U jednoj godini, odnosno 2008-oj iz uštede koju smo mi sami napravili dobrim menadžmentom mislim da bi iskreno trebalo da nam se kaže bar svaka čast.

Safet Grdzeliju: Da ne ostanem dužan, poslednji izveštaj od prošle godine, odnosno iz 2007. godine, bilo da je od stane Svetske Banke ili drugih agencija pokazuju da na Kosovu ekonomska informalnost iznosi 1. milijardu i 2. stotine miliona evra. To je početak i kraj svih spekulacija gde i kako se preliva novac ovde. Znači, to je nešto zabrinjavajuće kada se zna da postoji „Crna rupa“ Mitrovice i kontola krijumčarenja je izgleda nemoguć zadatak i zvaničnim institucijama. Ali ne zaboravite, za borbu za ljubav i za zločin uvek su potrebne dve strane. Po svoj prilici na Kosovu lakše i više saraduje zločin i krijumčarenje, nego oni koji treba da nađu put za zajedničku saradnju.

Nenad Rašić: Što se tiče samih prioriteta Vlade, Svetska banka pre svega, kao jedan od najuticajnijih i najraspostranjenijih faktora u međunarodnim investicijama, vrlo je jasna u svojim planovima i preporukama. Oni su iz sopstvenog iskustva naučili da je najbitnije i osnovno ulagati u infrastrukturu. Na prvom sastanku sa njima ja sam rekao „da, u redu slažem se sa vama, ali bi trebalo i raditi na nekim drugim razvojnim projektima!.. Po njihovom ubeđenju, a delimično i po mom, najbolji način za dovođenje stranog kapitala je pravljenje infrastrukture. Ukoliko

stranim potencijalnim investitorima napravimo povoljnu infrastrukturu oni će uložiti. To su uradili u svim zemljama u tranziciji, to i dalje rade u svim društvima koja se razvijaju, i smatraju da imaju jedan uspešan recept koga ne treba da menjaju. Prema tome, možda da malo još pojasnim zašto Vlada ima prioritet ulaganja u infrastrukturu . Zato što se smatra, sa više strana, da je to jedini način da se privuku strani i ozbiljni investitori.

Moderator: Hvala Vam gospodine Rašiću, hvala i ostalima. Ovim bismo završili današnju debatu. Hvala Vam.